

BÁSNE RÚFUS

MILAN

PERFEKT

BÁSNE
MILAN RÚFUS

BÁSNE RÚFUS

MILAN

PERFEKT

Poems © Milan Rúfus (Magdaléna Rúfusová a dedičia)
Design © Pavol Janoško 2014
Cover Design © Pavel Čisárik 2014
Slovak edition © Perfekt 2014

Čo je báseň

Položiť na stôl presné ako chlieb
alebo voda. Alebo
medzi dva prsty soli. To je báseň.

A nestúpať si pritom na päty.
Tým menej na špičky. Mať čas. Z hlboka
vytiahnuť okov a rovno na prameni
si nepostaviť krám, ba ani chrám.

Až budú pstruhy tiahnuť Jordánom,
nekúpiť prút a vedieť, že sa rieka
neskladá z rýb.

Že o to jej je viac,
o čo je báseň väčšia od slova.

Nie kameň.
Socha. Žena Lótova –
to je báseň.

Abeceda

Chod, ži, je prestreté:
nôž, zub i pod zub. Máš,
čo ti treba, a rovno na obruse.
Chod, neváhaj, vieš abecedu, píš.

Viac nemôžeš, len potiaľ pochopíš.
Nepoznáš pravdu. Vieš iba abecedu.

V nej slabikuješ denne svoju biedu,
i svoju veľkosť.

Úzkosť prežitá,
ó, krutosť! Kto to po nás prečíta?

Skús, hovor z prapočiatku

Mať čisto za sebou.
I z modlitby
raz bude mlynček. Rúchom nebohého
si onedlho poutieraš prach
na obuvi.

Čas, koho obhajuješ,
že ako svedkov zosmiešňuješ slová?
Alebo pravdy ako mliečny chrup
vypadajú a po nich nenarastie
v ústach už nič?

Mať čisto za sebou.
Skús, hovor z prapočiatku. Ako ten,
čo zasial, zaoral a z každej brázdy
i smet' odfúkol, uveriac,
že všetko ostatné až potom príde.
Skús. Budeš smiešny.

Ale už iba smiešni
sú v poriadku.

Útek do Egypta

Nemenný trvá vo mne únik od básne.
To zostúpiť z jej krásnych mučidiel
so zjavnou úľavou, a viac už nič.
Len práve jestvovať, byť, vidieť, dýchať.
A zadúšať sa nekonečnom ticha.
Máš slzu do očí, máš ústa na úsmev,
ži, čo sa žije. Čomu spev?
Doži ho, malý medzi najmenšími.
Vždy si bol z nich, vždy si bol s nimi.
Čo tu už ovlaží báseň, jej kyslý dážď?
Revoltu zbabelých?
Zášť samoľúbých? Zášť –
áno. Kde však lásku...

Ako sa pije zo studničky

K studničke musíš kľaknúť.
Inak by si
nevedela z nej živú vodu piť.
A namáčaš si do jej modrej misy
ústa i čelo.

Musíš odstúpiť
dva kroky od nej,
aby tvoja hlava
doľahla presne do jej jamôčky.

Potom ju piješ.
Ona sa ti dáva.
Ak už nie navždy,
aspoň na rôčky.

Tak piješ:
kľaknúc pred ten dúšok sladký.
A smäd i vďačnosť
sú tu z jednej matky.

A múdrosť hlbín

Keď si si prosila rozprávku do postielky,
nebola to už hra.

To už bol život, moja malička.
Vysielal k tebe svojho poslíčka,
čo každý večer nad hlavou ti krúžil
a zatváral i otváral ti zrak.

S tou rozprávkou to teda bolo tak.
Dávali ti v nej
rovno do kolísky
všetko.
Ba všetko, dieťa.

Zákony.
A múdrosť hlbín.
Výrok pokonný,
závratne presný.
Veci človekove.
Všetko, ba všetko.
V najprostejšom slove.

Nuž tak to teda bolo s rozprávkou.
Neviditeľní anjelici slov
chodili denne háčkovať ti krídla
zo snov a krásy.

Boli v krpčkoch
a v onuckách.
Ó, nehanbi sa za ne,
ich nechtíky, vždy zemou umazané.

Veď nezáleží na tom, nezáleží,
v akej šiel obuvi ten, ktorý teraz leží
blízučko pravdy.

Verše

Čítali a potom riekli: – Smutné.
Svitlo už a svitlo bez teba.
Už nám tvojej slzookej lutne
v šťastí našom, synak, netreba.

Za mier musí básnik do olova
tvrdo písať spravodlivú zášť.
Sláviť musí jasným zvonom slova
radostnú a rozkvitnutú vlasť!

A mne v ústach horký prúd sa pení,
oťažel mi v rukách tmavý slák.
Písklo v hrdle slovom utrateným:
Netreba... No čože. Dobre tak.

Nech si hvízda, nech si hvízda jeseň,
ako vzlyk sa z hrude derie rým.
Už si svoju ťažkých krídel pieseň
nikomu viac do rúk nezverím.

Nechcel som sa seba koriť, smiešny.
Nechcel som o plytkom bóli húst'.
Cudzia slza svieti z mojich piesní.
Cudzia rada horí z mojich úst.

Mier. A v tichu, ním ten výkrik sviští,
hneď sa podlo hlaveň rozšteká.
Nikdy ešte v tolkejšej nenávisti
nepočalo slovo človeka.

Preto verš môj ťažkým krídlom vzlieta.
Ľudský plač mu z krídla ulomí.
Preto, hľadiac v drsnú bolesť sveta,
smutno mi, až k smrti smutno mi.

Netreba. No čože, prídu iní.
Snáď tá pieseň sladšie bude znieť.
No kým tečú slzy na zločiny,
mŕtvych kladú do vápennej hlíny,
navždy sa budem takto chvieť.

A keď na mňa z našich nízkych dverí
dýchne smrť, v tom chladnom závane
možno raz jak postrelenej zveri
zastydne mi jazyk na rane.

Slová

Zasa ma báseň trápila. No ani
vo chvíli kríža, keď naň pribíjaný
jej skobami cez dlaň už zavretú,
striedavo plakal, striedavo som škrípal
zubami ako odloženým perom,
ktoré už nemá krvi na vetu –
ani vtedy som nevzal späť to staré:
– Nedovoľ, Pane, aby z mojich úst
raz vyšlo slovo bezo mňa. A len svoje,
pohrdajúc ľudskou potrebou,
obcovalo v nich samo so sebou.

Na neisto

Vráťme sa do ticha,
zahanbujúce slová.
Uvláčené a upotrebované,
vy použité prezuvky.

Málokto vie, že je to práve vo vás:
pach osudu,
pot bytia,
prach – ten prach,
ktorým sa do nás zapisuje cesta.

Vráťte sa do ticha,
málo je pre vás miesta
pod pestrým mrakom prchajúcej
zmeny.
Únikom bez konca,
úverom neplateným.

Tušiac

– A keď si mlčal, to si aspoň sníval?

– Nie. Iba mlčal.

S bytím zmierený,
bohom sa nemo do ohníčka díval
zajedno s každým vánkom na zemi.

Zajedno s vodou,
kameňom, trávou, vzduchom.
So všetkým,
čo je, bude, bolo tu.

Tušiac,
že slovo nevyhnutým rúchom
poškvrní mi tú krehkú jednotu
tak rajske nahú. –

Dá sa to tak?

Aby ťa báseň, písalo samo bytie.
Dá sa to snád? A ako?

Si predsa stavbou.
A stavba – to je zákon.
Len skrze zákon svedčí o bytí
básnik. A to tak, že ho necíti
báseň v nohách, keď básnikova hlava
si z jeho tiaže krídla vytepáva.

Ale mne je už cudzo u zlatníka.
A bytie, holé ako v rebrách dýka,
hľadá si moje srdce.

Či som tak ustal? Či tak vysmädol?

Čia si ty, báseň?

Jednoduchšie sa to ani nedá.
A ešte stále je to zložité.
Čia si ty, báseň?
Tvoj triumf i tvoja bieda.
Kto ťa to nosí v modrom zošite?

Veštbá si? Spoved'?
Či žolík s ľudskou rečou?
Jej vlhkým pieskom plníš formičky?
Odkiaľ si prišla?
Aké je tvoje Prečo?
Križ sveta nesieš?
Pasieš koničky?

Bolesť či hra?
Alebo hravá bolesť?
Roztancovaná Salomé sebaklamu?
O čo ti ide?
O čo tu ide – o lešť?
Vábničku slov, čo sebe seba klamú?

Čas ťažké dvere zatvorí
za všetkým, čo sa dialo iba v čase.
Pomimo večných brehov pokory,
kde dieťa húsky pasie –
jediná sviatosť hodná toho mena.

A ty?
Vieš ešte, čo je plachosť lane?
Či, nesiahajúc divu po kolená,
čím menej máš, tým drahšie ohodená,
derieš sa za tým,
čo už ti nie je dané?

Ostarlo čosi v nás?
Či na juh odletelo?
Ustalo všetko, čo je na zemi?

To potom, báseň,
nie tvoje božské telo,
už voňajú len tvoje parfémy.